

жовт.2013 р. / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2013 – С. 664–668.

3. Долопчев В. О праве необходимой обороны. Юридический весник / В. Долопчев, 1874, С.-Петербург, – № 11-12. – С. 16–167.

4. Исаев И. А. Символизм правовой формы (историческая перспектива) / И. А. Исаев // Правоведение. 2002. – № 6. – С. 5–11.

5. Российское законодательство X–XX веков : в 9 т. – М. : Юрид. лит., 1984. – Т. 1. Законодательство Древней Руси. – 430 с.

6. Kaiser D. The Irowth of Law in Medieval Russie. Princeton University Press, 1980.

7. Wieszynsky J. The Frontier in Early Russian History. The Russian Review, N.-Y., 1972. – № 2. – p. 110

Биковська А.С.,

слухач ННПФПСМ НА ВС

НОРМА ЯК КРИТЕРІЙ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДЕНКИ

Поняття девіантної поведінки, перш за все, пов'язано з поняттям «норма». У науці існує багато визначень норми. Норму визначають як ідеал, функціональний оптимум, стан максимальної рівноваги з середовищем, тощо. Різні наукові школи розглядають поняття норми і відхилень від неї вузько спрямовано, в залежності від того, до якого фаху належать їх представники, якими системами координат вони керуються.

Виходячи за межі виключно соціальної трактовки норми і девіацій (статистичний та професійно-організаційний підходи, соціальні репрезентації), ми хочемо звернутися і до таких концептуальних підходів як: психологічний; психіатричний; етнокультурний; віковий; педагогічний; гендерний.

Психологічний підхід, на відміну від соціального, розглядає девіантну поведінку у зв'язку з внутрішньоособистісним конфліктом, деструкцією і саморуйнуванням особистості. Мова йде про те, що сутістю девіантності слід вважати блокування особистісного зростання і, навіть, деградацію особи, що є наслідком, а іноді й своєрідною метою поведінки, що відхиляється. Девіант, відповідно до цього підходу, усвідомлено або неусвідомлено прагне зруйнувати

власну самоцінність, позбавити себе унікальності, не дозволити собі реалізувати наявні задатки (мова йде про адиктивні форми поведінки, навіть її криміналізацію як спосіб «соціального самогубства»).

В рамках *психіатричного підходу* девіантні форми поведінки розглядаються як преморбідні особливості особи, сприяючі формуванню тих або інших психічних розладів і захворювань. Під девіаціями розуміють ті відхилення поведінки, що не досягли патологічної виразності, виступаючи у якості «нібито психічних розладів» (донозологічних), які не повною мірою відповідають загальноприйнятим критеріям діагностики симптомів або синдромів. Однак, не дивлячись на те, що ці відхилення і не досягли психопатологічного рівня, вони все ж таки позначаються терміном «розлад».

Етнокультурний підхід передбачає, що девіації слід розглядати крізь призму традицій того або іншого співтовариства. Вважається, що норми поведінки, прийняті в одній етнокультурній групі або соціокультурному середовищі, можуть значно відрізнятися від норм (традицій) інших груп. Внаслідок цього істотним визнається врахування етнічних, національних, расових, конфесійних цінностей людини. Передбачається, що діагностика девіантної поведінки можлива лише у випадках, якщо така поведінка не узгоджується з нормами, прийнятими в мікросоціумі, або людина демонструє поведінкову ригідність і нездатність до адаптації в нових етнокультурних умовах (наприклад, у випадках міграції). Останнє може проявлятися, навіть, з першого погляду, у незначних аспектах спілкування, проте заважати взаєморозумінню та викликати конфлікти на побутовому ґрунті. Наприклад, це стосується мови жестів. Загальновідомо, що одні й ті ж самі жести у людей різних національностей мають різне значення. Там, де українець киває головою в знак згоди, болгарин робить навпаки; висунутий язик у народів Європи – пустощі, у Китаї – демонстрація загрози, а в Індії – гнів. Культурні норми визначають навіть стиль мислення, відношення людини до життєвих проблем, пошуку істини тощо.

Віковий підхід розглядає девіації з позиції вікових особливостей і норм. Поведінка, не відповідна віковим шаблонам і традиціям, може бути визнана такою, що відхиляється. Це можуть бути як кількісні (гротескові) відхилення, відставання (ретардація) або випередження

(акселерація) вікових поведінкових норм, так і їх якісні інверсії, у тому числі статевого характеру.

Педагогічний підхід схильний визнавати девіантну поведінку таку, що не відповідає завданням та вимогам виховання.

Гендерний підхід виходить з уявлення про традиційні статеві стереотипи маскулінної та фемінної поведінки. Девіантною поведінкою в рамках даного підходу може вважатися гіперрольова поведінка і інверсія шаблонів гендерного стилю.

Отже, в найбільш загальному вигляді девіантна поведінка становить собою систему вчинків психічно здорової особистості, що відхиляються від загальноприйнятої норми (права, моралі, культури тощо).

Список використаних джерел

1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій. – К.: МАУП, 2006. – С. 1-15
2. Виденев И.А. Психология девиантного поведения: учебное пособие. – Х.: Ун-т внутр. дел, 1997. – С.4-16
3. Кондрашенко В.Т. Девиантное поведение у подростков: социально-психологические и психиатрические аспекты. – Минск: Беларусь, 1988. – С. 75-95
4. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения: учебное пособие. – СПб.: Речь, 2005. – С. 10-27
5. Шнейдер Л.Б. Девиантное поведение детей и подростков. – М.: Академический Проект, 2005. – С. 8-23
6. Башкатов И.П. Психология неформальных подростково-молодежных групп. – М.: Информпечать, 2000.
7. Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения): учебн. пособие. – М.: издат. Центр «Академия», 2003. – 288 с.
8. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх. – К.: ВіАн, 1996. – 345 с.